

Žďárské střepiny píchnuté do minulosti

Vychází kniha, která zaujme každého, kdo zažil dobu nedávno minulou.

■ Petr Klukan

Vzpomínky na dobu komunistického režimu. Tak by se dala nazvat kniha *Žďárské střepiny* složená z dvanácti textů V. B. Homolky (*1956), který byl několik let žďárským oficiálním kronikářem. Vždy se zajímal o kulturu, historii, politiku.

Texty původně ve zkrácené formě vycházely na pokračování v městském *Žďárském zpravodaji* (2024), poté se je ale rozhodl vydat celé, včetně dobových fotografií, vzpomínek editora knihy Vladimíra Trojánka a výpisků z osobních kronik Františka Mokrého, asi nejdůležitějšího písmáka a znalce města.

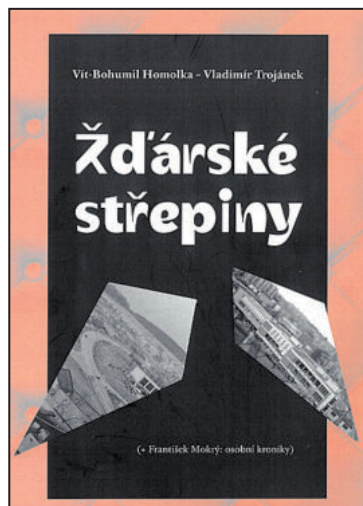
Jak editor píše v úvodu knihy, v posledních desetiletích se zvyšuje snaha postavit proti tzv. velkým dějinám ty malé. Tedy zaznamenat historii míst, sídel, spolků... zachycují se také osobní výpovědi pamětníků. To vše je uplatněno v knize *Žďárské střepiny*.

V jednotlivých Homolkových kapi-

tolách se dočteme nejen o sídlišti Stalingrad, restauracích a hospodách ve Žďáře, Klubu g, akci Norbert ale třeba i o koncertu pro Arménii, kterou postihlo v roce 1988 velké zemětřesení. Ten koncert nakonec povolený nebyl a autor podrobně s výčty jmen, dopisů a reakcí popisuje, co se tehdy stalo, že nesměl být uskutečněn a jak jej „museli“ řešit až na nejvyšších místech.

Také zde najdeme výčet nezávislých hnutí a sdružení, která naleptávala normalizátorům ten jediný správný pohled na kulturu i celé společenské dění.

Pamětníkům se při čtení *Žďárských střepin* vybaví předlistopadová doba se všemi absurditami, které přinášela. Tak, jak je to zde popsáno, to vypadalo v každém okrese, v každém větším městě. Žďárský má tu výhodu, že si někdo dal tu práci, sedl a vše sepsal. Před námi leží dokument, který může být pro některé obžalobou, pro jiného vzpomínkou, pro dalšího prvním vhlédnutím do komunisty hlídaného společenského života nejen na

Vít Bohumil Homolka, Vladimír Trojáněk: *Žďárské střepiny* (vydal V.B. Homolka, Žďár n. S., 2024, 168 stran)

sklonku osmdesátých let minulého století.

Knihy je doplněna ukázkami z osobních kronik F. Mokrého. V nich se dozvíme spoustu informací a zajímavostí, včetně toho, kdy

ve Žďáře nastala katastrofa s pitnou vodou, kdy se oběsil ve svém bytě bývalý obchodník Karel Láznicka, kdy zemřel Ing. Ernst Gottwald, jenž vypracoval projekt Žďárských strojů a po obvinění ze špionáže byl uvězněn, kdy nastalo velké zdražení, zvláště masa... Svou kroniku pak Mokří doplňuje i o svůj vlastní pohled na řadu zapsaných událostí.

Ukázka:

Atomová Mihule...

Bylo opravdu zvláštní shodou náhod, že se se měste postrádajícím rodáky (všichni Žďáři jsou vlastně rodáky z Nového Města na Moravě, kde je pro Žďár spádová nemocnice a porodnice), zrovna v čase znovu nastolované nesvobody, zvaném normalizace, sešlo tolik zapálených patriotů, milovníků umění a literatury. Oni nechtěli jen trpně přijímat tu normalizační šed, která jim byla nabízena, oni chtěli mj. také nezávisle tvořit, svobodně dýchat. Přesně v Magorově (Jirousově duchu: Oni mají svoji kulturu, my taky!

Výstava nabízí středověké hrátky

Expozice v žďárském muzeu nabídla vernisáž dětem, které využily možnost vyzkoušet si hry.

■ Antonín Zvěřina

Také si rádi hraje? Ať už je vám, pět, deset, dvacet, čtyřicet nebo osmdesát let? Kdo by si rád nehrál i v pokročilém věku. O dětech nemluvě. To nabízí expozice v Regionálním muzeu Tvrz ve Žďáře nad Sázavou.

Výstava Svět středověkých her spojuje představení různých forem středověké zábavy v podobě originálních archeologických nálezů, dobových vyobrazení a návodů k jednotlivým hrám s interaktivními prvky, kde si návštěvníci mohou hry předků osobně vyzkoušet.

Nejedná se tedy jen o výstavu vzdělávací, kde se návštěvníci seznámí s dvorskými slavnostmi, lovem, turnaji šlechty a stolními, hazardními i venku provozovanými lidovými hrami, ale především o výstavu hravou, kde si zájemci zahrají kostky, mlýn, kuželky, kuličky, roztočí si káču, zastřílí si z kuše, projdou se na chůdách, rozeznají žaltář nebo se na chvíli stanou rytířem na turnaji.

Putovní výstavu připravilo Muzeum Vysočiny v Jihlavě. Regionální muzeum Tvrz ve Žďáře nabídlo v pondělí 3. února výstavu dětem, kdy se konala její vernisáž. Ale dospělí tam samozřejmě mohli také.

Děti se povětšinou rozeběhly si hrát, a tak výklad Kateřiny Těsnohlídkové zajímá jen několik dospělých. Ale děti také nechybí, budme spravedliví. V úvodu se přítomní též dozvídají, že nejen hrami živ je člověk, a proto se všichni mohou v mezipatří občerstvit. Kateřina Těsnohlídková se zaměřuje zejména na

DĚTSKÁ vernisáž sdružila do jednoho šiku děti i dospělé.

Foto: Antonín Zvěřina

předměty ve vitrínách, jedná se o drobnosti z různých míst Vysočiny, ale i mimo ni.

„Vystavené předměty jsou vzácné, protože v archeologických výzkumech se najdou třeba dva tři kousky. Muzea si často tyto předměty vystavují ve stálých expozicích a my jsme shromáždili předměty, aby představily reprezentativní vzorek středověkých her a hraček,“ nastiňuje průvodkyně v úvodu.

Doplňuje, že vystavované věci zapůjčilo jihlavské muzeum, nálezy pocházejí z Třebíče a některé přímo ze Žďáru, ale třeba i z Ledče nad Sázavou.

Volný čas

Těsnohlídková zdůrazňuje, že volný čas, jak ho známe dnes, byl lidem ve středověku neznámý. Většina lidí si ale myslí, že jen pracovali na polích či v jiných oborech. Nebyla to pravda. Nesmělo se pracovat o svátcích a také o nedělích. Během roku bylo 50 až 70 dnů, kdy lidé měli volno.

Přecházíme k první vitríně, kdy nám průvodkyně vysvětluje, že se dochovaly předměty hliněné, něco málo kostěných a velice málo dřevěných. Prohlédneme si pištálky zapůjčené z Brna a figurky, které mohly spíš symbolizovat náboženství.

„Vidíme drobné torzo Venuše z Jih-

lavy a panáčka, který třeba mohl sedět na koníkovi. Častou hrou ve středověku byly vrhcáby, které zde máme vyobrazené,“ vysvětluje průvodkyně.

Poměrně časté nálezy jsou kuličky, skleněné, hliněné. Hrály se hry ovčinec, dáma či šachy. Ty se s podobnými pravidly hrají dodnes. Dochovaly se kostky, u karet je to problém, byly z pergamenu nebo papíru a mnoho jich pohltit neúprosný zub času.

Kostky se vyráběly z kostí, zachovávají stejné pořadí čísel dodnes. Už ve středověku ovšem lidé při kostkách podváděli, v jedniče navrtali otvor a dali tam olůvko, aby pořad padala šestka.

Další vitrínka nabízí pouze dětské hračky a jde zejména o figurky koníků, Těsnohlídková ukazuje torzo nalezené ve starém Žďáru. Ze stejného období, z poloviny 13. století, pochází i koník z Brna.

Zespuďu mají otvor pro vodící tyčku. Mladší koníci z 15. století mají často díрку vepředu a dával se tam dřevce, aby se s nimi daly hrát rytířské souboje a turnaje. Na konících z pozdější doby často seděl i jezdec.

Pěkná lodička

Chlapečci měli koníky, holčičky měly panenky. Velice pěkným exponátem je lodička z Veselí nad Moravou, kde se kvůli vhodným podmínkám podařilo najít spoustu předmětů z organických materiálů. Z Brna do Žďáru doputoval dřevěný mečík. Dětské hračky doplňují miniaturní nádobky. Prohlédneme si i hrací kameny nebo předzvěst dnešních kuželek.

„Na samostatnou výstavu by byla dvorská zábava, lov a turnaje, což jsme tady jen zmínili. Vidíme ostruhy a máme zde i zapůjčené brnění,“ naznačuje Těsnohlídková.

Vysvětluje, že výstava se začala v muzeu chystat již na podzim loňského roku. První taková se konala v jihlavském muzeu před zhruba sedmi lety, kdy vznikly jednotlivé informační panely a ukázky her. Ty jsou i na žďárské výstavě.

Za nejročnější považuje vypůjčování jednotlivých exponátů zejména po administrativní stránce. Výstava je neobyčejně populární a už ji mohli navštívit lidé na několika místech. A Žďár určitě není konečná. Ale každá má svá specifika.

A průvodkyně zdůrazňuje, že mnoho středověkých her se dochovalo dodnes třeba v pozměněných pravidlech. Třeba plánek mlyna je k vidění na hradě Sádek nedaleko Třebíče na schodišti.

Kateřina Těsnohlídková, to jméno v nás samozřejmě okamžitě vyvolává pojem Liška Bystrouška, vánoční strom republiky a jméno spisovatele Rudolfa Těsnohlídky. Kateřina upozorňuje, že jméno vyvolává, ale všichni Těsnohlídkové v České republice jsou příbuzní, takže ta příbuznost tam určitě bude.

Že jste se nedozvěděli všechno? Stačí málo, vydat se do Regionálního muzea Tvrz a vše si doplnit. Na děti tam čekají hry. V kvízu stačí zodpovědět několik otázek a vyplnit příslušný hádací formulář.

Jaké otázky? Tak třeba jak se nazývá historické období, ve kterém rytíři bojovali na turnajích a lidé hráli hry, které si dnes můžeme připomenout na výstavě? Nebo co používá rozhodčí, aby zahájil nebo ukončil hru?

Nevíte? Není nic snazšího než si výstavu prohlédnout a na všechny otázky najdete odpověď. Takže ještě jedna otázka, jak se jmenuje středověká hra podobná dnešnímu fotbalu, při které hráči soupeří o míč?